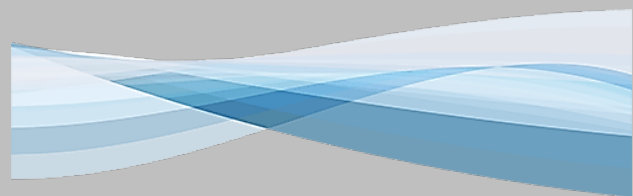

Jämlikhet och social rörlighet – bakgrundsfaktorer och åtgärder

Jämlikhetskommissionen

Per Molander

Konferens Gävleborg
13 november 2019

Kommissionens uppdrag

Kommissionen ska

- föreslå åtgärder som kan bidra till att utjämna skillnader i uppväxtförhållanden, samt i möjligheter till god utbildning och arbete med goda arbetsvillkor
- överväga åtgärder som stärker den enskildes rätt i förhållande till starka ekonomiska intressen
- lämna förslag till andra typer av jämlikhetsskapande åtgärder.

Förslagen ska främja jämlikhet på ett sådant sätt att ekonomins funktionssätt och tillväxtpotential stärks.

Utpekade områden

- uppväxtvillkor
- utbildning
- arbetsmarknad
- hälsa
- jämställdhet
- integration
- segregation
- kriminalitet
- regionala skillnader

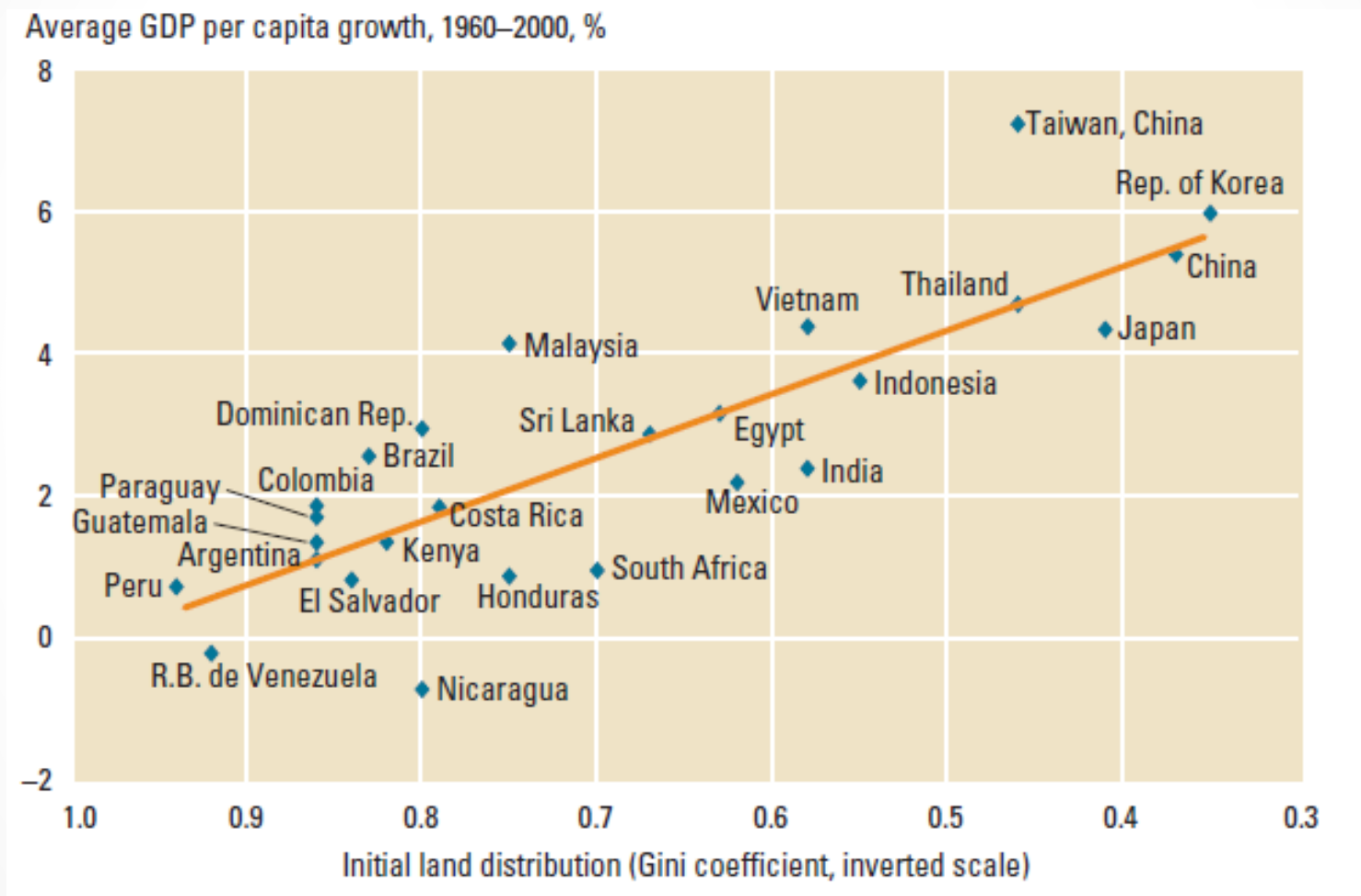
Drivkrafter bakom ökad ojämlikhet

- Politiska beslut (Aaberge et al. 2018)
- Ekonomiska och tekniska förändringar
- Ojämlikhetens tendens att växa av sig själv (Molander 2014)

Argument för ökad jämlikhet

- Utjämning av förutsättningar ökar tillväxttakten (OECD 2018, WDR 2006).
- Jämlikhet ökar den sociala rörligheten.
- Jämlikhet befrämjar tillväxt (Dabla-Norris et al. 2014, Cingano 2015).
- Jämlikhet och tillit samvarierar.
- Offentliga investeringar i hälsa är lönsamma (Masters et al. 2017).
- Investeringar i utbildning gynnar både jämlikhet och tillväxt:
 - grundskolereformen i Sverige (Meghir & Palme 2005)
 - social och privat avkastning på extra skolår 9-10 %, högre för kvinnor, högre i utvecklingsländer (Psacharopoulos & Patrinos 2018)

Jämlika förutsättningar i jordbruket

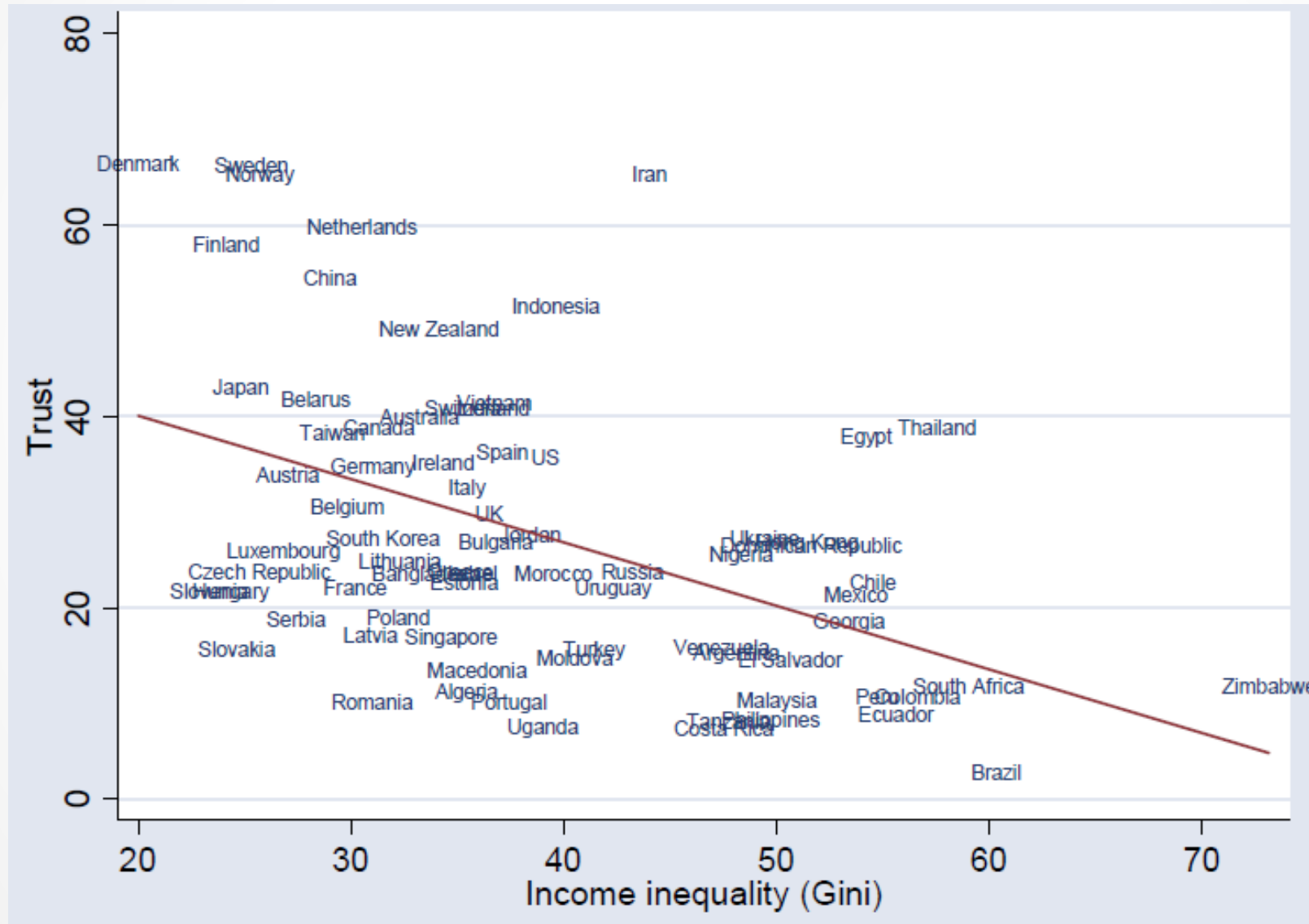
Källa: World Development Report 2006

Jämlikhet bidrar till social rörlighet

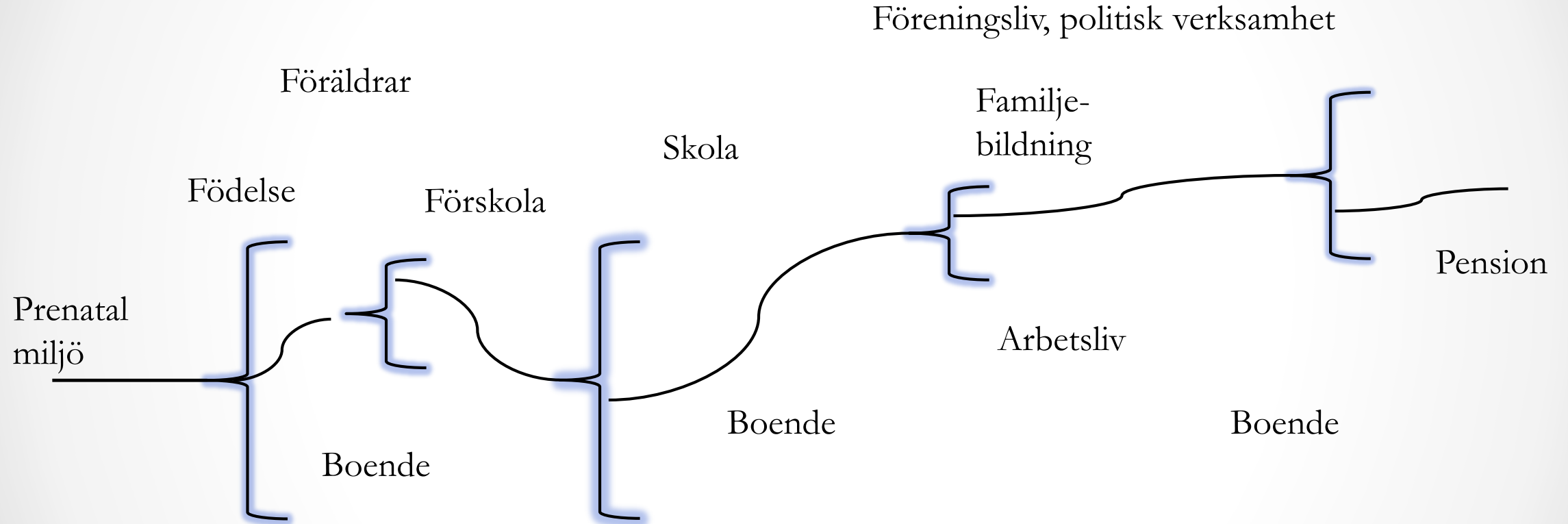
Källa: Brandén (2019)

Samband mellan jämlikhet och tillit

Källa: Jordahl (2009)

Livscykelperspektivet

Hälsa och jämlikhet, exempel

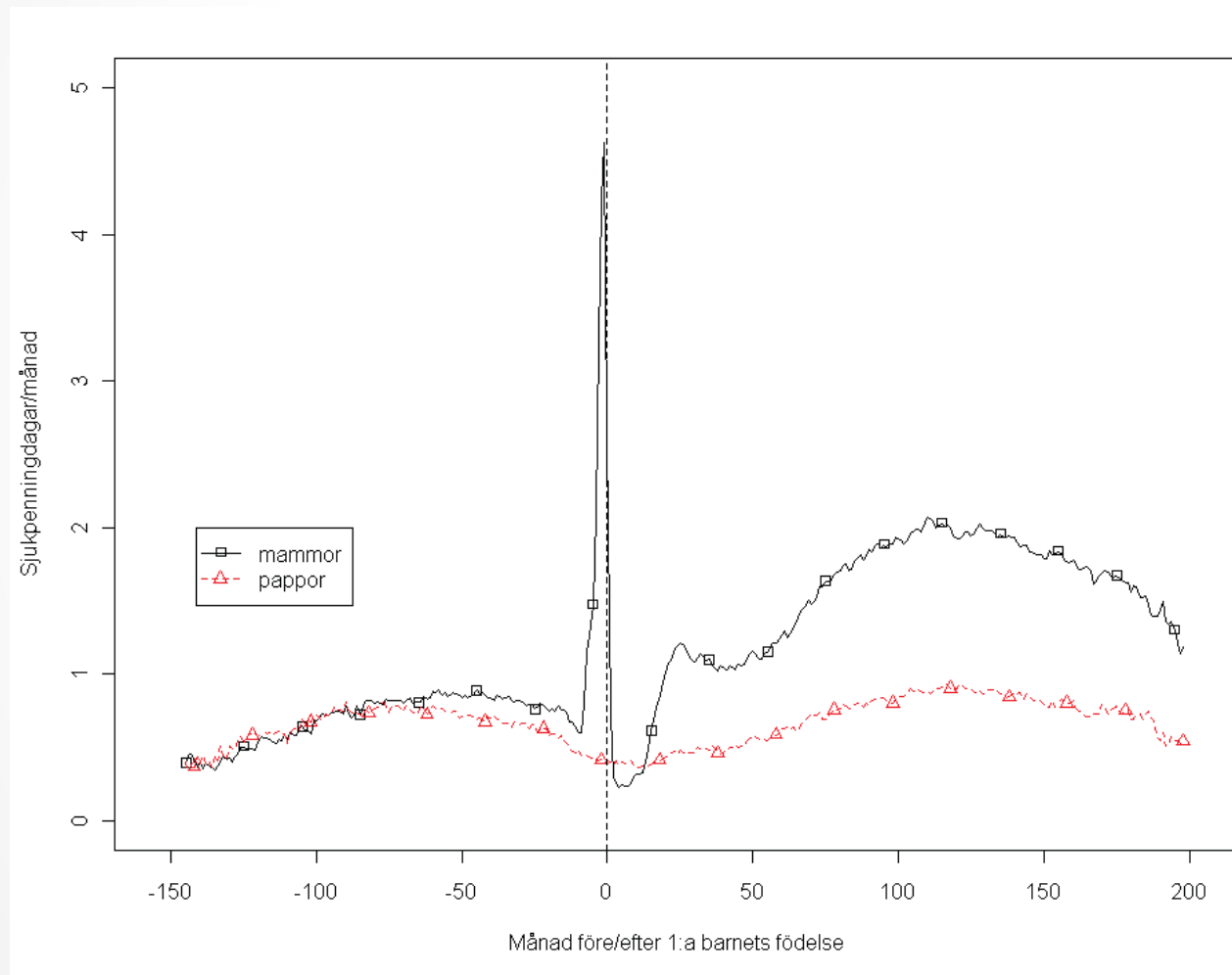
- Ojämligheten börjar på fosterstadiet: starkölsexperimentet 1967-68
- Kvinnors och mäns sjukfrånvaro
- Beroenden och inkomstfördelning
- Det regionala perspektivet

Alkohol under graviditeten

Genomsnittliga effekter av starkölsexperimentet 1967-68 (Nilsson 2017)

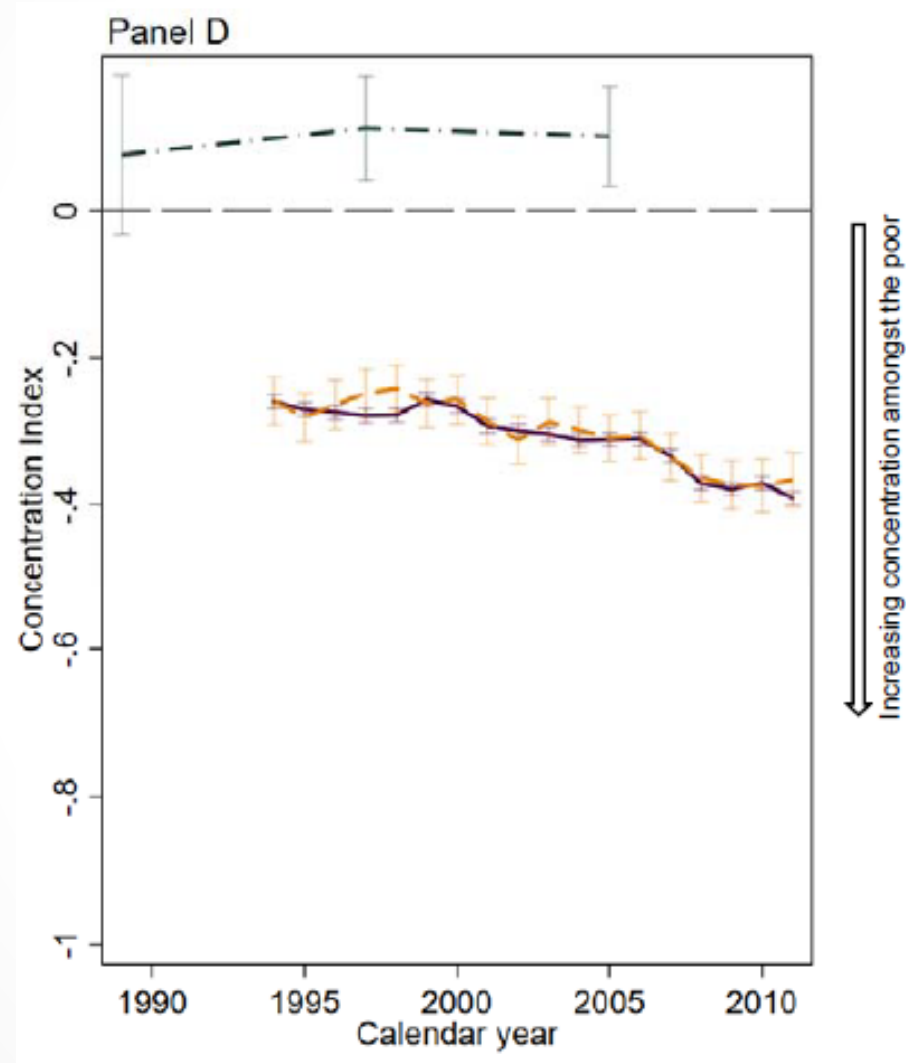
- - 0,27 skolår
- - 3,9 % sannolikhet att gå ut gymnasiet
- - 2,5 % sannolikhet för akademisk examen
- - 24 % inkomst
- + 7,1 % nollinkomst
- + 3,6 % socialbidragstagare

Kvinnors och mäns sjukfrånvaro

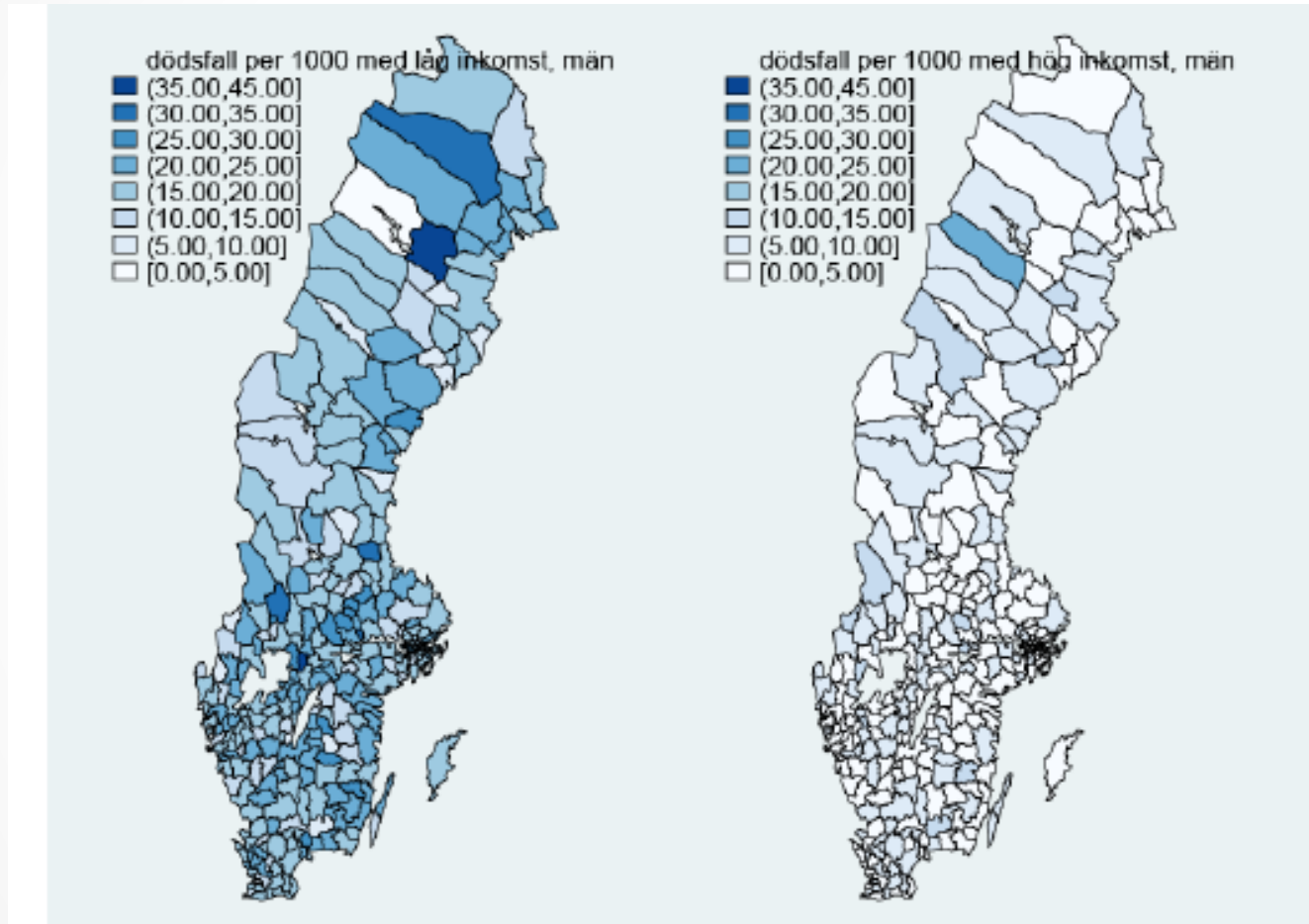
Källa: Angelov m.fl. (2013)

Beroenden går nedåt i inkomstfördelningen

Källa: Spika et al. (2018)

Det regionala perspektivet: utbildning och hälsa

Källa: Hartman & Sjögren (2017)

Några huvudslutsatser

- Ojämligheter grundläggs tidigt i livet.
- Att förebygga är bättre än att bota.
- Ojämligheten i den nedre delen av fördelningen viktigast.
- Många politikområden beror av varandra:
 - utbildning & kultur
 - boende
 - kommunikationer och telekommunikationer
 - hälsa
 - arbetsmarknad
 - integration

Institutionella frågor

- Vad är rätt ansvarsfördelning mellan stat, region och kommun?
- Hur kan kapaciteten för små kommuner stärkas?
- Fördelning av kostnader och nyttor med sociala investeringar mellan kommun, stat och region
- Samspel mellan offentlig sektor, civilsamhälle och marknad

Referenser

- Aaberge, R. et al. (2018): Increasing Income Inequality in the Nordics. *Nordic Economic Policy Review* 2018.
- Angelov, N. (2013): *Kvinnors större föräldraansvar och högre sjukfrånvaro*. IFAU rapport 2013:7.
- Brandén, G. (2019): *Hur påverkar ojämlikheten den socioekonomiska rörligheten?* IFAU rapport 2019:21.
- Cingano, F. (2014), "Trends in Income Inequality and its Impact on Economic Growth", *OECD Social, Employment and Migration Working Papers* No. 163, Paris: OECD Publishing.
- Dabla-Norris, E. et al. (2015): *The causes and consequences of inequality*. SDN/15/13, Washington, D.C.: IMF.
- Hartman, L., Sjögren, A. (2017): *Hur ojämlikt är Sverige? Sociala skillnader i dödsrisker: Utvecklingen över tid och skillnader mellan åldersgrupper och regioner*. Underlagsrapport till Kommissionen för jämlik hälsa, S 2015:02.
- Jordahl, H. (2009): "Economic inequality," in Svendsen, G.T. and Svendsen, G.L.H. (eds.), *Handbook of Social Capital*, Edward Elgar.
- Masters, R. et al. (2017): "Return on investment of public health interventions: a systematic review," *J. Epidemiol. Comm. Health* 71:827–834.
- Meghir, C., Palme, M. (2005): "Educational Reform, Ability, and Family Background," *American Economic Review* 95(1), 414-424.
- Molander, P. (2014): *Ojämlikhetens anatomi*. Stockholm: Weylers.
- Nilsson, J.P. (2017): "Alcohol Availability, Prenatal Conditions, and Long-Term Economic Outcomes," *Journal of Political Economy* 125(4), 1149-1207.
- OECD (2018): *Is the Last Mile the Longest? Economic Gains from Gender Equality in Nordic Countries*. OECD, Paris.
- Psacharopoulos, G., Patrinos, H.A. (2018): *Returns to Investment in Education. A Decennial Review of the Global Literature*. Policy Research Working Paper 8402, Washington, D.C.: The World Bank.
- Spika, D. et al. (2018): What Do Demographics Have to Do with It? An Oaxaca-Blinder Decomposition of Changes over Time in Inequalities in Alcohol, Narcotics and Tobacco-Related Ill Health in Sweden. WP 2018:27, Department of Economics, Lund University.
- World Bank (2005): *World Development Report 2006*. Washington, DC: World Bank.